

УДК 338.2:502.131.1:658.567

DOI: 10.60022/3(5)-55S

Тараєвська Леся Степанівна

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Tarayevska Lesia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Management and Administration
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7301-0881

Корнага Діана Андріївна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Україна

Kornaga Diana

student at the first (Bachelor's) level
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
ORCID: 0009-0006-8992-4171

Галюк Ірина Богданівна

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Haliuk Iryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Management and Administration
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0726-1954

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКА: ДЕПОЗИТНО – ПОВОРОТНА СИСТЕМА

Анотація. У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти соціальної відповідальності виробника в контексті впровадження концепції розширеної відповідальності виробника (EPR) та розвитку циркулярної економіки. Обґрунтовано взаємозв'язок між соціальною відповідальністю бізнесу та екологічно орієнтованими механізмами управління відходами, зокрема депозитно-поворотною системою. Проаналізовано європейський досвід функціонування депозитних систем у Німеччині, Норвегії та країнах Балтії, що підтверджує їх ефективність у забезпеченні високого рівня повернення тари та стимулюванні екологічно відповідального споживання. Виокремлено ключові виклики впровадження депозитно-поворотної системи в Україні, серед яких соціально-поведінкові, інфраструктурні, економічні та безпекові бар'єри. Запропоновано адаптивні інструменти модернізації системи на основі цифрових технологій, гібридної логістики та принципів еко-модуляції. Результати дослідження можуть бути використані при формуванні державної екологічної політики та розробленні механізмів переходу України до циркулярної економіки.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу; концепція розширеної відповідальності виробника; депозитно-поворотна система; поворотна логістика; циркулярна економіка; стратегія сталого розвитку.

PRODUCER SOCIAL RESPONSIBILITY: DEPOSIT-RETURN SYSTEM

Abstract. The article examines the theoretical and applied foundations of producer social responsibility in the context of implementing the concept of Extended Producer Responsibility (EPR) and developing a

circular economy model. The study substantiates that modern business responsibility should extend beyond economic performance and include environmental, social, and ethical obligations related to the entire life cycle of products. Particular attention is paid to the deposit return system (DRS) as an effective mechanism for implementing the environmental component of producer responsibility and stimulating sustainable consumption practices. The paper analyzes the European experience of implementing deposit return systems, particularly in Germany, Norway, Lithuania, and Estonia, where high return rates for packaging waste have been achieved through automated collection systems, digital logistics, and active stakeholder engagement. It is established that the effectiveness of DRS depends on legislative support, consumer motivation, developed infrastructure, digital technologies, and the integration of producers into waste management processes. The research identifies the key barriers to implementing a deposit return system in Ukraine under current wartime and post-war conditions. These challenges include social and behavioral barriers, insufficient infrastructure, energy instability, financial risks, and low adaptation of existing recycling mechanisms to circular economy principles. Based on the conducted analysis, the author proposes adaptive approaches to the modernization of the Ukrainian DRS model, including hybrid collection systems, QR-based identification technologies, digital cashback integration, eco-modulation of deposits, and the creation of energy-autonomous collection points. The article also presents the results of an empirical survey that demonstrates a relatively high level of public readiness to participate in deposit-based recycling systems, especially among young people and students. The findings confirm that environmental awareness and convenient digital payment mechanisms significantly influence consumer willingness to support circular economy initiatives. The practical significance of the study lies in the possibility of using the proposed approaches in the development of state environmental policy, regulatory frameworks for EPR implementation, and strategies aimed at transitioning Ukraine toward a sustainable circular economy aligned with European environmental standards.

Keywords: corporate social responsibility; extended producer responsibility concept; deposit return system; reverse logistics; circular economy; sustainable development strategy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації глобальної економіки, посилення екологічних викликів та переходу до моделі циркулярного розвитку особливої актуальності набуває проблема формування соціальної відповідальності виробника як інструменту забезпечення сталого споживання і виробництва. Зростання обсягів відходів пакування, низький рівень їх повторного використання та недостатня ефективність систем поводження з відходами в Україні актуалізують необхідність імплементації механізмів розширеної відповідальності виробника (Extended Producer Responsibility, EPR), зокрема депозитно-поворотної системи. Водночас вітчизняна практика свідчить про наявність значних соціально-поведінкових, інфраструктурних, економічних та безпекових бар'єрів, що ускладнюють адаптацію європейських моделей управління відходами до українських реалій, особливо в умовах воєнного та поствоєнного періодів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних механізмів інтеграції принципів соціальної відповідальності виробника у систему екологічного управління, що сприятиме зниженню екологічного навантаження, формуванню культури відповідального споживання та розвитку циркулярної економіки. Особливого значення набуває дослідження депозитно-поворотної системи як практичного інструменту реалізації EPR, здатного забезпечити високий рівень повернення тари, стимулювати екологізацію виробництва та підвищити ресурсоефективність національної економіки.

Аналіз нещодавніх досліджень та публікацій. Одним із фундаторів концепції соціальної відповідальності бізнесу вважають Говард Боуен, який у праці *Social Responsibilities of the Businessman* (1953) визначав соціальну відповідальність як обов'язок підприємців здійснювати політику та приймати рішення, бажані з позиції цінностей суспільства. Надалі Філіп Котлер трактував корпоративну соціальну відповідальність як добровільне зобов'язання компанії сприяти добробуту суспільства шляхом відповідальної ділової практики та використання корпоративних ресурсів.

У наукових дослідженнях українських авторів соціальна відповідальність виробника розглядається як система взаємодії бізнесу із зацікавленими сторонами. Так, О. Левченко підкреслює, що корпоративна соціальна відповідальність охоплює економічну, правову, етичну та філантропічну відповідальність підприємства за результати власної діяльності [1]

Водночас І. Ломачинська, Д. Халєєва та В. Шмагіна акцентують увагу на тому, що соціальна відповідальність є інструментом забезпечення суспільного добробуту, соціальної інклюзії та сталого розвитку через впровадження екологічних і соціальних ініціатив [2]

Сутність соціальної відповідальності виробника проявляється у декількох ключових напрямках: виробництві безпечної та якісної продукції, дотриманні трудових прав працівників, екологізації виробництва, етичній взаємодії зі споживачами та участі у вирішенні суспільних проблем. У цьому

контексті виробник перестає бути виключно суб'єктом отримання прибутку, а трансформується у повноправного учасника соціально-економічного розвитку суспільства [3]

Таким чином, соціальну відповідальність виробника доцільно визначати як інтегровану систему добровільних економічних, соціальних, екологічних та етичних зобов'язань підприємства перед суспільством і зацікавленими сторонами, реалізація яких спрямована на забезпечення сталого розвитку, формування суспільної довіри та підвищення конкурентоспроможності виробника у довгостроковій перспективі.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності соціальної відповідальності виробника та визначення її взаємозв'язку з концепцією розширеної відповідальності виробника (EPR) у контексті переходу до циркулярної економіки.

Виклад основного матеріалу. Концепція соціальної відповідальності виробника ґрунтується на ідеї, що підприємство несе відповідальність не лише за економічні результати діяльності, а й за соціальні та екологічні наслідки виробництва. У межах цієї концепції виробник повинен забезпечувати безпечність продукції, дотримання етичних стандартів, захист інтересів споживачів, раціональне використання ресурсів та мінімізацію негативного впливу на довкілля. Таке трактування відповідає підходам Howard Bowen, Archie Carroll та Philip Kotler, які розглядали соціальну відповідальність бізнесу як добровільне інтегрування суспільних інтересів у господарську діяльність підприємства [4,5,6]

Водночас концепція розширеної відповідальності виробника (EPR), запропонована шведським дослідником Thomas Lindqvist у 1990-х роках, конкретизує екологічний аспект соціальної відповідальності. Її сутність полягає у перенесенні відповідальності виробника за продукцію на весь її життєвий цикл - від проектування та виробництва до збору, перероблення й утилізації відходів після споживання [7]. Таким чином, виробник стає відповідальним не лише за якість товару на етапі продажу, а й за екологічні наслідки його використання та утилізації.

Взаємозв'язок між цими категоріями проявляється у кількох ключових аспектах:

1. Екологічна складова соціальної відповідальності. Розширена відповідальність виробника є інструментом реалізації екологічної компоненти соціальної відповідальності, оскільки стимулює підприємства до зменшення обсягів відходів, впровадження ресурсозберігаючих технологій та розвитку циркулярної економіки

2. Орієнтація на сталий розвиток. Обидві концепції спрямовані на досягнення балансу між економічними, соціальними та екологічними інтересами суспільства. Соціальна відповідальність визначає загальні принципи відповідальної поведінки бізнесу, тоді як EPR забезпечує їх практичне впровадження у сфері поводження з продукцією та відходами

3. Формування відповідального споживання і виробництва. У межах EPR виробники зацікавлені у створенні екологічно безпечної, придатної до повторного використання та перероблення продукції, що відповідає принципам соціально відповідального виробництва та цілям сталого розвитку ООН.

4. Посилення взаємодії зі стейкхолдерами. Соціальна відповідальність передбачає врахування інтересів держави, громади, споживачів і майбутніх поколінь. Реалізація EPR вимагає співпраці виробників із органами влади, переробними підприємствами, торговельними мережами та споживачами у питаннях збору та утилізації відходів

5. Трансформація бізнес-моделей. Обидві концепції стимулюють перехід від лінійної моделі економіки («виробив — використав — викинув») до циркулярної, де продукція та ресурси максимально довго залишаються у господарському обороті.

Отже, соціальна відповідальність виробника є ширшою соціально-економічною категорією, що охоплює систему добровільних зобов'язань бізнесу перед суспільством, тоді як розширена відповідальність виробника виступає її екологічно орієнтованим інструментом, спрямованим на забезпечення відповідальності за повний життєвий цикл продукції. У сучасних умовах саме інтеграція принципів соціальної відповідальності виробника та розширеної відповідальності виробника (EPR) формує основу екологічно відповідального підприємництва та переходу до циркулярної економіки.

Основною метою концепції розширеної відповідальності виробника є стимулювання виробників до створення більш екологічної продукції та зменшення обсягів відходів. У межах цієї системи виробники фінансують збір і переробку упаковки. У країнах ЄС система EPR функціонує на основі директив ЄС щодо відходів упаковки та циркулярної економіки. Ефективні моделі EPR діють у Німеччині та країнах Скандинавії, де рівень повернення тари перевищує 85 %.

Важливим елементом розширеної відповідальності виробника є депозитно-поверотна система, що дозволяє мотивувати населення повертати використану тару для подальшої переробки. Споживач отримує фінансовий стимул у вигляді повернення заставної суми після здачі упаковки.

Світовий досвід підтверджує ефективність депозитно-поворотної системи. За даними Deutsche Pfandsystem GmbH (DPG), система депозитного повернення тари в Німеччині базується на автоматизованому зборі та обліку упаковки через фандомати та торговельні точки [8]. Однією з перших країн, що впровадила таку модель, стала Німеччина. Завдяки використанню фандоматів та обов'язковому депозиту рівень повернення тари перевищує 90 %.

У скандинавських країнах депозитно-поворотна система також демонструє високі результати. Наприклад, у Норвегії функціонує автоматизована система збору упаковки, яка охоплює більшість торговельних мереж. Значна увага приділяється цифровому обліку та логістиці відходів.

Країни Балтії, зокрема Литва та Естонія, є прикладом успішного впровадження депозитної системи в умовах економік, близьких до української. У Литві депозитна система функціонує з 2016 року та забезпечує повернення близько 9 з 10 банок з напоями, скляних та пластикових пляшок одноразового використання, позначених знаком системи депозитів, що виводяться на ринок. За оцінками адміністратора системи, це сприяє зменшенню кількості сміття у природному середовищі [9]

Досвід європейських держав свідчить, що ефективність депозитної системи залежить від таких факторів: законодавчої підтримки; участі виробників; доступності пунктів прийому; інформаційної кампанії серед населення; економічної мотивації споживачів.

Для комплексного оцінювання перспектив розгортання екологічних інновацій в Україні авторами було систематизовано ключові виклики та розроблено комплексні рішення у сфері впровадження депозитно-поворотної системи (ДПС). Узагальнені результати дослідження, що відображають архітектуру трансформації системи за шістьма стратегічними напрямками, наведено в таблиці 1. Як свідчать дані таблиці, припущення базуються на принципі синергії між існуючими технологічними рішеннями (TOMRA, Reloop) та специфічними потребами українського ринку [10, 11]. Ключовим акцентом є адаптивність: перехід від статичної системи збору до гібридної, що нівелює ризики нестабільності та враховує рівень цифрової освіти громадян.

Таблиця 1

Виклики, проблеми, авторська пропозиція та очікувані індикатори впровадження депозитно – поворотної системи в Україні

Категорія виклику	Суть проблеми	Авторська пропозиція	Очікуваний індикатор КРІ
Соціально-поведінковий	Низька мотивація та демографічний розрив у сортуванні (Gen Z vs Boomers)	Гейміфікація та цифрові бонуси: Інтеграція кешбеку в мобільні додатки та цифрові екосистеми (напр., Дія)	Зростання участі молоді на 20-25%.
Інфраструктурний	Висока вартість фандоматів та низька щільність пунктів у селах	Гібридна модель (MCP): Поєднання автоматизованих RVM з ручними пунктами прийому через QR-сканування	Покриття 90% територіальних громад.
Безпековий (енергетичний)	Ризик дестабілізації системи через блекаути та обстріли	Фонд енергоавтономності: Використання незатребуваних депозитів для встановлення сонячних панелей на пунктах збору	Безперебійна робота мережі 24/7.
Екологічно-промисловий	Використання важкопереробних матеріалів	Еко-модуляція тарифу: Диференційована ставка депозиту залежно від складності рециклінгу тари	Збільшення частки еко-дизайну в упаковці на 30%.
Операційно-фінансовий	Високий ризик цифрового фроду та «дзеркального» повернення тари	Deep Learning ідентифікація: Впровадження систем розпізнавання форми та ваги об'єктів разом із штрих-кодом	Зниження фінансових втрат від фроду до <0,5%.
Економічний	Неспроможність малого ритейлу утримувати власну складську базу	Модель «ДПС як сервіс»(МаaS): Створення мобільних логістичних хабів для збору тари у малого бізнесу за графіком	Збереження кількості малих торгових точок у системі.

Джерело: складено авторами

Екологічний та економічний блоки спрямовані на стимулювання виробників до еко-дизайну пакування шляхом диференціації заставної ставки (еко-модуляція тарифу) та захист інтересів малого ритейлу. Таким чином, представлений комплекс рішень формує теоретико-прикладне підґрунтя для побудови стійкої, інклюзивної та технологічно захищеної моделі циркулярної економіки в управлінні відходами пакування в Україні.

З огляду на сучасний стан вітчизняної економіки та воєнний період, держава повинна якнайбільше зосередити увагу на переході до циркулярної економіки. Важливим аргументом на користь цієї тези є усвідомлення того, що країна втрачає капітал, захоронюючи тони відходів, не сортуючи та не піддаючи їх переробці. Депозитно – поворотна система (ДПС) - це можливість для країни перетворити сміття на грошові ресурси. Однак, без активної підтримки населення, цей проект має великий

ризик залишитись на рівні обговорень. Впровадження депозитно – поворотної системи, ймовірно, зіштовхнеться з обуренням населення щодо підвищення номінальної вартості товару, тому надважливо розуміти готовність до такого кроку, а також обізнаність громадян в цій темі. З метою аналізу рівня готовності населення до сплати депозиту, нами було проведено анкетування [12]. Емпіричну основу дослідження склали результати соціологічного опитування, проведеного методом анкетування у травні 2026 року. Загальний обсяг вибірки становить 100 респондентів. Вибірка є цільовою та охоплює дві взаємопов'язані соціально-демографічні групи: здобувачів вищої освіти (студентську молодь) та їх батьків (як представників базового економічного ядра домогосподарств). Такий підхід дозволив дослідити готовність до сплати депозиту з позиції двох поколінь: молоді, яка формує майбутній фінансовий ринок, та старшого покоління, що приймає поточні стратегічні фінансові рішення у своїй сім'ї. Особливістю вибірки є включення до неї респондентів із числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та студентів, які тимчасово перебувають за кордоном. Це забезпечує репрезентативність дослідження в контексті сучасних міграційних трендів.

Аналіз емпіричних даних виявив чітку залежність між рівнем готовності до сплати депозиту та поточним економічним/географічним статусом респондентів. Зокрема, студенти, які перебувають за кордоном, демонструють вищий рівень фінансової обережності. Їхня готовність до формування депозитних вкладів в українських банках корелює з рівнем довіри до фінансової системи в умовах релокації. Респонденти з вищим рівнем доходу демонструють готовність інвестувати у довгострокові депозити, тоді як студентська молодь віддає перевагу короткотерміновим депозитам “до запитання” або інструментам із можливістю швидкого зняття коштів (ліквідність для них є пріоритетнішою за прибутковість).

Таким чином, проведене дослідження респондентів, зокрема студентів та їх батьків, дозволило диференціювати готовність населення до сплати депозитів за двома ключовими маркерами: рівень доходу та чинником вимушеної міграції. Специфіка вибірки довела, що фінансова поведінка молоді за кордоном трансформується під впливом європейського досвіду, тоді як домогосподарства всередині країни діють за стратегією мінімізації ризиків.

Згідно з австрійським дослідженням “Im Fokus” [13], маємо хороший приклад реакції населення на впровадження такої екологічної ініціативи. Прийняття виявилось вищим ніж очікували самі громадяни. Опитування показало цікавий психологічний ефект. До запуску системи люди прогнозували, що їм буде значно важче адаптуватись. Проте, через пів року реальність перевершила їхні очікування - респонденти зазначили, що система працює значно простіше і зручніше, ніж вони очікували.

Наше опитування показує що люди готові сплачувати депозит з екологічних міркувань, це свідчить про високу екологічну свідомість у населення. Емпіричні дані опитування чітко вказують на те, що лінійний зв'язок між готовністю сплачувати депозит та наявністю доступної інфраструктури є ключовим чинником успіху депозитно – поворотної системи. Під час проведення анкетування 38% респондентів висловили свою готовність сплачувати депозит, якщо ця сума повернеться. Ще 57% опитаних вважають, що миттєве зарахування на банківську карту через мобільний додаток є найзручнішим способом отримання коштів. Щодо відчутної суми депозиту, для більшості (43%) це було 10грн та більше, це показує, що із зростанням суми депозиту підвищується мотивація у громадян користуватись тароматами. Таким чином, проведене емпіричне дослідження демонструє високий рівень потенційної готовності населення до впровадження депозитно-поворотної системи. Незважаючи на чутливість респондентів до фінансового чинника, екологічна мотивація та прагнення до циркулярного споживання є переважаючими. Отримані результати дають підстави стверджувати, що головним драйвером успіху реформи є не стільки економічний примус, скільки сформований суспільний запит на екологічні зміни, особливо у студентів, які змушено перебувають за кордоном, та прагнуть покращити рівень життя в Україні.

Висновки. У статті здійснено комплексне теоретичне узагальнення та розв'язано актуальне науково-практичне завдання щодо ідентифікації, систематизації та нівелювання позалогістичних викликів при впровадженні депозитно-поворотної системи (ДПС) в Україні в умовах сучасних макроекономічних та безпекових криз. Основні результати на наукові здобутки дослідження дозволяють сформулювати такі висновки:

1. Систематизовано латентні бар'єри імплементації ДПС, які виходять за межі традиційного фіскально-логістичного дискурсу. Доведено, що ключовими детермінантами, які визначають життєздатність системи в Україні є соціально-поведінковий чинник (демографічний розрив у готовності до сортування між поколіннями Baby Boomers та Gen Z демонструють на 21% нижчу залученість),

2. Обґрунтовано необхідність трансформації європейського досвіду до вітчизняних реалій. Встановлено, що пряме копіювання закордонних високоавтоматизованих інфраструктур є неефективним в Україні через високі безпекові та енергетичні ризики воєнного й поствоєнного періодів (за даними

моніторингу Deloitte та Vуpr, 2025-2026 pp.), визначено критичну межу номінального депозиту (10 грн та більше), яка здатна забезпечити нормативний рівень збору тари на рівні 85-90% без дестабілізації купівельної спроможності населення.

3. Запропоновано унікальний механізм ідентифікації тари через мобільні додатки та QR-кодування, що нівелює капіталомісткість інфраструктурного старту та оптимізує операційні витрати малого бізнесу за моделлю “ДПС як сервіс”(MaaS).

4. Запропоновано інноваційні інструменти фінансово-цифрової стійкості системи. Обґрунтовано впровадження диференційованого тарифу (еко-модуляції застави залежно від складності рециклінгу пластику) та створення Фонду енергоавтономності ДПС за рахунок незатребуваних депозитів. Інтеграція виплат у національну екосистему цифрових послуг (зокрема синхронізація з картою “Національного кешбеку” або кабінетом користувача в Дії) дозволить мінімізувати ризики кіберфроду та забезпечить прозорість розподілу фінансових потоків Центрального оператора системи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані пропозиції та розроблена матриця викликів і стратегій можуть бути використані Міністерствами захисту довкілля та природних ресурсів України, органами місцевого самоврядування та представниками ритейлу для розробки нормативно-правових актів та дорожньої карти запуску національної екологічної реформи. Результати дослідження закладають підґрунтя для переходу України до реальної моделі циркулярної економіки європейського взірця адаптованої до умов форс-мажорних викликів.

Література

1. Левченко О. П. Сутність поняття «корпоративна соціальна відповідальність». *Економіка транспортного комплексу* : зб. наук. пр. Харків : ХНАДУ, 2014. Вип. 24. С. 39–54.
2. Ломачинська І. А., Халеева Д. В., Шмаріна В. В. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент забезпечення соціально-економічної безпеки та соціальної інклюзії. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Т. 21, № 2 (51). С. 75–96. DOI: 10.18524/2413-9998.2022.2(51).274364 (дата звернення: 08.04.2026).
3. Байло В. Корпоративна соціальна відповідальність – запорука сталого розвитку бізнесу. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. № 328(2). С. 173–180. DOI: 10.31891/2307-5740-2024-328-27 (дата звернення: 08.04.2026).
4. Bowen H. R. *Social Responsibilities of the Businessman*. New York : Harper & Row, 1953. 276 p.
5. Carroll A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*. 1991. Vol. 34, No. 4. P. 39–48. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/000768139190005G> (дата звернення: 08.04.2026).
6. Kotler P., Lee N. *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. Hoboken : Wiley, 2005. 307 p.
7. Lindhqvist T. *Extended Producer Responsibility in Cleaner Production: Policy Principle to Promote Environmental Improvements of Product Systems*. Lund University, 2000.
8. DPG Deutsche prandsystem GMBH URL: <https://dpg-pfansystem.de/en/> (дата звернення: 09.04.2026)
9. GRAZINTI VERTA+. URL: <https://grazintiverta.lt/en/about/69> (дата звернення: 09.04.2026)
10. TOMRA Systems (Норвегія) URL: <https://www.tomra.com/> (дата звернення: 09.04.2026)
11. Reloop Platform (ЄС) URL: <https://reloopplatform.org/> (дата звернення: 09.04.2026)
12. Готовність населення до сплати депозиту (розроблена анкета) URL: (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdAThpFXXDQV4eX-ufTUirENrOq1sdd_XAEILPJAHIqWlqCOg/viewform?usp=dialog)
13. Research “Im Fokus” URL: <https://talk-group.com/deposit-system-in-austria/?hl=uk-UA> (дата звернення: 09.04.2026)

References

1. Levchenko, O.P. (2014) ‘Sutnist poniattia “korporatyvna sotsialna vidpovidalnist”’, *Ekonomika transportnoho kompleksu*, 24, pp. 39–54.
2. Lomachynska, I.A., Khalieieva, D.V. and Shmarina, V.V. (2023) ‘Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak instrument zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky ta sotsialnoi inkluzii’, *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*, 21(2(51)), pp. 75–96. Available at: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.2\(51\).274364](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.2(51).274364) (Accessed: 08 April, 2026).
3. Bailo, V. (2024) ‘Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist – zaporuka staloho rozvytku biznesu’, *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 328(2), pp. 173–180. Available at: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-27> (Accessed: 08 April, 2026).

4. Bowen, H.R. (1953) *Social Responsibilities of the Businessman*. New York: Harper & Row.
5. Carroll, A.B. (1991) 'The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders', *Business Horizons*, 34(4), pp. 39–48. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/000768139190005G> (Accessed: 08 April, 2026).
6. Kotler, P. and Lee, N. (2005) *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. Hoboken: Wiley.
7. Lindqvist, T. (2000) *Extended Producer Responsibility in Cleaner Production: Policy Principle to Promote Environmental Improvements of Product Systems*. Lund: Lund University.
8. DPG Deutsche prandsystem GMBH URL: <https://dpg-pfansystem.de/en/> (Accessed: 09 April, 2026)
9. GRAZINTI VERTA+. URL: <https://grazintiverta.lt/en/about/69> (Accessed: 09 April, 2026)
10. TOMRA Systems (Норвегія) URL: <https://www.tomra.com/> (Accessed: 09 April, 2026)
11. Reloop Platform (ЄС) URL: <https://reloopplatform.org/> (Accessed: 09 April, 2026)
12. Hotovnist naseleण्या do splaty depozytu (rozroblena anketa) URL: (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdATHpfXXDQV4eX-ufTUirENrOq1sdd_XAEILPJAHIqWlqCOg/viewform?usp=dialog)
13. Research "In Focus" URL: <https://talk-group.com/deposit-system-in-austria/?hl=uk-UA> (Accessed: 09 April, 2026)

Отримано: 10.04.2026

Прийнято до публікації: 10.05.2026

Опубліковано: 15.05.2026